

УДК 330.34.01:338.43 (477)

Плотнікова М.Ф.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту інвестиційної діяльності
Житомирського національного агроекологічного університету

ІННОВАЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР ПРАЦІ НАСЕЛЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

INNOVATIVE CHARACTER OF WORK OF POPULATION AS A MECHANISM FOR RURAL DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

Оцінено сучасний стан розвитку сільського господарства. Вказано особливості регіонального та національного сільського розвитку. Виявлено динаміку сучасних тенденцій та пріоритети загальнодержавної аграрної політики у цьому напрямі. Акцентовано увагу на демографічній складовій сільського розвитку в Україні. Оцінено демографічну ситуацію та її наслідки. Розкрито проблеми зайнятості та безробіття. Подано їх характеристику в межах сільських територій. Виявлено причини та наслідки зниження зайнятості та скорочення чисельності сільського населення. Намічено пріоритетні напрями вирішення вказаних проблем. Розкрито сутність та особливості створення родових помість в Україні. Окреслено специфіку організації та функціонування родових помість та поселень в Україні. Оцінено перспективності цього напрямку розвитку сільських територій.

Ключові слова: інновації, безробіття, зайнятість, сільські території, розвиток, родові садиби.

АННОТАЦІЯ

Оценено состояние развития сельского хозяйства. Указаны особенности регионального и национального сельского развития. Выявлена динамика современных тенденций и приоритеты общегосударственной аграрной политики в этом направлении. Акцентировано внимание на демографической составляющей сельского развития в Украине. Раскрыты проблемы занятости и безработицы. Дана их характеристика на сельских территориях. Выявлены причины и последствия снижения занятости и сокращения численности сельского населения. Намечены приоритетные направления решения указанных проблем. Раскрыта сущность и особенности создания родовых поместий в Украине. Очерчена специфика организации и функционирования родовых поместий и поселений в Украине. Дана оценка перспективности этого направления развития сельских территорий.

Ключевые слова: инновации, безработица, занятость, сельские территории, развитие, родовые поместья.

ANNOTATION

The state of development of agriculture is estimated. Peculiarities of regional and national rural development are determined. The dynamics of current trends and priorities of the national agricultural policy in this direction is revealed. The attention is paid to the demographic component of rural development in Ukraine. The problem of employment and unemployment are revealed. Their characteristic in the rural areas is provided. The causes and consequences of reducing employment and reducing rural population are determined. Priorities for solving these problems are identified. The essence and features of creation of ancestral estates in Ukraine are explained. The specifics of the organization and functioning of the ancestral homes and villages in Ukraine are outlined. The prospects of this trend of rural development are evaluated.

Keywords: innovations, unemployment, employment, rural areas, development, ancestral homes.

Постановка проблеми. Світовий досвід господарювання та життєдіяльності світової спільноти довів, що демократичні способи управ-

ління дієві лише в невеликих колективах, де є чітко окреслена мета існування; особи, що живуть та взаємодіють, добре знають та розуміють один одного. Великий колектив, яким є світова спільнота людей, така система себе не виправдала внаслідок появи осіб, що самореалізуються за рахунок інших, а це стримує загальний розвиток або руйнує систему в цілому. Пошук альтернативи демократичним підходам в управлінні суспільством з метою забезпечення його розвитку став причиною появи альтернативних поселень як моделей майбутньої світової спільноти.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку сільських територій досліджено в наукових працях О. Булавки, П. Гайдуцького, З. Герасимчук, В. Горкавого, Б. Данилишина, М. Кропивка, М. Маліка, В. Месель-Веселяка, П. Саблука, В. Трегобчука, В. Юрчишина та багатьох інших вчених. Заслужують на увагу наукові розвідки А. Величко, Ю. Лузана, П. Макаренка, А. Стельмашука, які вивчали питання фінансування соціально-культурних та побутових закладів у селі. Дослідженням проблем оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств присвячено роботи М. Дем'яненка, Д. Деми, В. Синчака, Л. Тулуша, С. Юшка. Результати досліджень засвідчили наявність суттєвих диспропорцій територіального розвитку в Україні, які проявляються насамперед у відсутності системного підходу в управлінні, недостатньому рівні децентралізації влади щодо вирішення нагальних питань на місцях, зокрема у сферах фінансуванні потреб сільських закладів освіти, охорони здоров'я та культури та в недостатньому забезпеченні потреб сільських жителів [1–8]. Зростаючі потреби відродження національного історико-культурного та природного потенціалу вимагають від учасників суспільних стосунків знаходження можливості забезпечувати стійкого розвитку як в глобальному, так і на регіональному рівні, що сприятиме підвищенню темпів економічного зростання країни, а також гармонізації стосунків людини і природи. Поява перспективних напрямів національного розвитку і можливості їх популяризації визначили вибір напрямку дослідження.

Постановка завдання. Виявити альтернативні підходи до формування зайнятості населення

та вирішення соціально-економічних та екологічних завдань розвитку людини та суспільства.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сільських територій головним чином зорієнтований на виробництво сільськогосподарської продукції. Інтенсивне використання земельних угідь,

внесення пестицидів та гербіцидів, орієнтація переважно на орендаря, а не власника, соціально-економічні зміни в країні зумовили розвиток ерозійних процесів та виведення з обігу значної частки сільськогосподарських угідь – протягом 1990–2013 рр. їх площа скоротилась на 504 тис. га.

Таблиця 1

Індексний аналіз обсягів сільськогосподарського виробництва в Україні у 1990–2013 рр.

Показник	Індекс обсягів сільськогосподарського виробництва, у % порівняно з попереднім роком								
	всі категорії господарств			серед них					
	продукція сільськогосподарства	з неї		сільськогосподарські підприємства			господарства населення		
		продукція рослинництва	продукція тваринництва	продукція сільськогосподарства	з неї		продукція сільськогосподарства	з неї	
				продукція рослинництва	продукція тваринництва		продукція рослинництва	продукція тваринництва	
Максимальний	119,9	133,1	106,8	142,5	155,5	119,1	118,6	142,2	105,8
Мінімальний	83,5	77,3	83,5	74,4	70,3	69,8	90,2	81,3	92,9
Амплітуда зміни	36,4	55,8	23,3	68,1	85,2	49,3	28,4	60,9	12,9
Середнє значення	99,52	100,82	97,52	98,38	99,41	96,21	101,44	104,31	98,90

Джерело: сформовано за даними Держкомстату України [9]

Таблиця 2

Індексний аналіз обсягів сільськогосподарського виробництва в Україні в 1990-2013 рр.

Рік	Сільськогосподарська продукція – всього	Продукція рослинництва						Продукція тваринництва						
		Всього	з неї					Всього	з неї					
			Зерно	Насіння соняшника	Цукрові буряки (фабричні)	Картопля	Овочі відкритого ґрунту		М'ясо великої рогатої худоби	М'ясо свиней	М'ясо овець та кіз	М'ясо птиці	Молоко	Яйця
1990	42,6	98,3	275,1	236,5	29,5	27,2	27,6	22,2	20,6	20,7	2,3	17,0	32,2	27,3
1991	56,2	114,6	166,2	307,6	59,9	150,4	60,3	33,9	43,9	36,0	29,3	2,6	21,7	47,1
1992	118,9	206,5	346,0	541,6	142,9	233,8	72,8	76,1	131,2	95,4	119,0	32,0	39,6	67,8
1993	116,2	214,6	361,1	505,6	143,5	68,6	39,4	56,7	88,0	67,0	84,7	13,4	42,0	75,1
1994	57,8	123,2	214,1	224,1	66,0	112,1	106,8	15,7	29,8	31,0	28,9	-2,3	-5,2	55,0
1995	13,6	55,5	85,6	170,9	31,2	34,3	12,8	-16,5	-19,8	-16,7	-31,9	-18,4	-23,2	36,5
1996	-11,7	29,7	64,6	53,0	3,8	6,4	-26,5	-39,7	-43,1	-42,1	-51,8	-32,8	-44,0	-2,4
1997	-24,1	14,5	37,5	19,4	-10,4	-24,1	-37,4	-54,3	-61,5	-57,4	-58,8	-44,9	-53,7	-5,5
1998	-29,5	-3,3	1,9	22,0	-12,0	-18,6	-25,2	-49,9	-59,3	-47,4	-59,4	-43,4	-46,7	-1,3
1999	-22,1	8,0	12,0	54,5	-14,8	-12,5	-12,8	-46,6	-57,9	-51,0	-57,0	-45,5	-36,6	-0,7
2000	-1,0	30,8	64,8	52,2	6,1	14,0	-1,7	-33,8	-42,3	-44,3	-46,4	-33,2	-6,0	10,6
2001	18,3	35,8	43,3	68,7	1,5	11,4	-0,8	-6,6	-21,4	-7,2	-24,9	-1,7	-0,8	25,1
2002	4,9	22,3	19,3	77,9	-8,6	24,2	8,9	-19,8	-40,5	-16,9	-26,7	-1,1	-13,8	14,6
2003	12,6	41,7	45,8	64,3	6,2	33,5	30,9	-18,8	-44,3	-33,0	-37,8	11,0	9,9	18,5
2004	8,1	20,3	20,1	45,2	-0,8	-0,7	-5,0	-11,3	-33,8	-14,4	-44,3	3,8	-0,4	15,2
2005	6,8	7,9	3,1	24,3	4,8	17,8	16,1	5,0	-25,0	14,9	-32,1	24,9	12,2	23,5
2006	2,8	11,3	7,4	20,7	11,1	56,2	14,8	-11,0	-38,4	-9,2	-34,3	12,1	-3,7	-6,8
2007	15,6	32,7	28,7	75,9	-11,1	24,7	14,1	-13,4	-41,0	-27,6	-46,4	-19,0	13,8	9,1
2008	13,4	19,6	16,4	18,4	7,1	7,9	11,1	0,1	-24,1	0,3	-38,6	-11,3	4,1	13,0
2009	13,8	16,9	7,3	41,4	37,0	12,9	19,1	5,5	-32,9	12,1	-31,8	-22,5	1,4	13,1
2010	21,1	26,7	13,9	64,7	16,7	62,1	23,5	7,8	-35,9	-7,8	-29,5	-4,4	17,9	18,6
2011	27,0	32,3	26,1	57,0	36,5	17,7	9,9	13,0	-24,8	-3,7	-39,6	-16,8	18,5	38,8
2012	20,5	22,3	15,2	45,8	15,7	-21,5	-6,8	14,3	29,5	2,0	-40,0	-7,2	2,3	52,6
2013	11,2	11,1	1,5	28,5	2,7	23,0	7,0	11,3	-43,3	0,2	-42,8	-10,0	13,6	47,6

Джерело: сформовано за даними Держкомстату України [9]

Наразі основою господарської діяльності на сільських територіях традиційно є виробництво аграрної продукції. Соціально-економічна ситуація в країні, відсутність системного підходу в управлінні сільськими територіями сприяли зниженню обсягів виробництва (табл. 1) і його ефективності (табл. 2).

При цьому скорочення виробничого потенціалу значною мірою торкнулося громадського сектору, тоді як особисті селянські господарства і домашні господарства населення характеризувалися великим рівнем стійкості і проявляли тенденції щодо нарощування обсягів виробленої продукції. Такими виявилися виробництво картоплі (97% від загального виробництва в країні), овочів, плодів і ягід, молока і продукції вівчарства (86%, 82%, 78% і 85% від загальнодержавного виробництва відповідно).

Рис. 1. Потреби індивідів в суспільстві

Таблиця 3

Продуктивність праці в аграрному секторі України в 1990–2013 рр.

Рік	Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах					
	на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у постійних цінах 2010 р., грн			у % порівняно з попереднім роком		
	сільськогосподарське виробництво	рослинництво	тваринництво	сільськогосподарське виробництво	рослинництво	тваринництво
1990	50 388,5	59 554,9	41 184,4
1991	42 826,6	49 187,9	36 506,7	85,0	82,6	88,6
1992	36 369,7	50 510,0	25 250,7	84,9	102,7	69,2
1993	36 707,5	56 794,3	21 391,1	100,9	112,4	84,7
1994	31 117,5	46 943,3	19 467,4	84,8	82,7	...
1995	30 254,8	45 822,2	17 596,0	97,2	97,6	...
1996	26 339,8	39 573,6	15 097,3	87,1	86,4	85,8
1997	28 174,2	44 012,2	12 402,0	107,0	111,2	82,1
1998	25 484,8	36 203,6	14 121,4	90,5	82,3	113,9
1999	24 103,8	33 461,2	13 575,5	94,6	92,4	96,1
2000	27 066,9	112,3
2001	34 577,2	127,7
2002	40 728,8	51 315,0	23 691,1	117,8
2003	38 007,0	44 266,3	27 351,7	93,3	86,3	115,5
2004	63 376,9	78 074,1	36 084,0	166,8	176,4	131,9
2005	72 621,9	86 198,1	47 992,8	114,6	110,4	133,0
2006	83 854,6	98 033,7	58 507,4	115,5	113,7	121,9
2007	88 571,3	94 905,2	75 970,2	105,6	96,8	129,8
2008	127 372,5	142 513,5	92 722,8	143,8	150,2	122,1
2009	131 332,0	138 741,7	113 976,7	103,1	97,4	122,9
2010	132 680,4	133 603,0	130 473,7	101,0	96,3	114,5
2011	165 229,0	171 142,8	148 840,3	124,5	128,1	114,1
2012	159 679,0	155 543,8	171 798,3	96,6	90,9	115,4
2013	201 216,9	202 220,5	198 185,6	126,0	130,0	115,4

Джерело: сформовано за даними Держкомстату України [9]

Висока енерго- та матеріалоемність виробництва, зниження рівня мотивації праці, практична відсутність державної підтримки (зниження частки дотацій в аграрний сектор в структурі ВВП) на фоні зниження цін на імпортоване продовольство сприяли зниженню рентабельності більшості галузей суспільного сектору.

Основною рушійною силою, яка спроможна створити додану вартість як в сільському господарстві, так і в цілому в економіці є працівники підприємств, що одночасно є представниками домогосподарств, які переважно проживають в цій місцевості. Відтворення людського капіталу належить до головного завдання суспільства і перебуває в центрі уваги керівників територіальних утворень. Головною рушійною силою, що спонукає до праці, є задоволення власних потреб працівників. Виробництво екологічної чистої, безпечної та поживної продукції, а також налагодження оптимальних життєвих умов неможливе без свідомого ставлення індивіда до своєї праці. Це можливе за умов формування позитивного іміджу сільського способу життя як в ЗМІ, діяльності державних діячів, так і в свідомості громадян, а також задоволення їх потреб. Останні в цілому можна поділити на три групи (рис. 1).

Для прикладу, зростання продуктивності праці та енергоозброєності за останні два століття значно підвищилось, отже за незмінних потреб кожної людини мало б вивільнитися багато часу на розвиток, самовдосконалення, виховання дітей. На противагу цьому спостерігається ще більша (з точки зору задіяного часу) завантаженість особи. Організація територіальної громади як колективу, так і забезпечення виконання завдань підприємств передбачає два основні підходи (табл. 4).

У підсумку маємо підвищення внутрішньої мотивації, зростання обсягів виробництва до оптимальних потреб, збалансованих внутрішнім споживанням та перспективами реалізації. Створення екологічно здорового та економічно

стійкого утворення довільної складності, подібного за своєю функціональністю до природних екосистем є запорукою забезпечення самодостатності та самовдосконалення. Трансформація наразі набутого досвіду господарювання та життєдіяльності в довгостроковій перспективі створить передумови для розвитку нового суспільства та його взаємодії з Природою, як того бажав Бог.

Очевидною з позицій створення довгострокових переваг є зміна світогляду та залучення молоді до розвитку суспільних відносин. При цьому важливим є встановлення оптимальних умов їх діяльності. Темп життєдіяльності сучасних великих міст засвідчує, що активна фаза виробничих чи пов'язаних з ними процесів триває 16–18 год. на добу, що становить понад 4 тис. год. на рік, тоді як продуктивними, за даними американських фізіологів, є 3–4 год. на добу або не більше 35 год. в тиждень, які прийнято за базовий рівень (рис. 2). Характерним є певне збереження продуктивності праці з подальшим різким його зниженням протягом двох місяців експерименту. При цьому відчутний рівень продуктивності суттєво відрізняється від фактичного (табл. 3). Причини зниження продуктивності є значні втрати часу внаслідок виникнення та виправлення по-

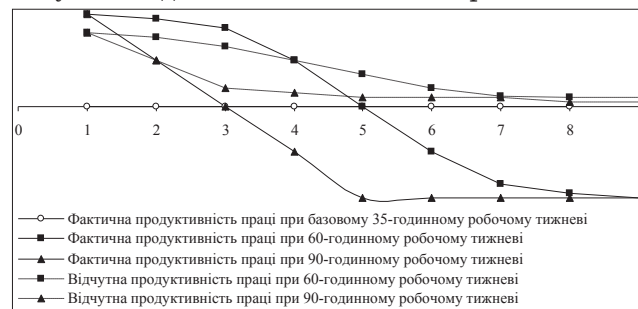

Рис. 2. Залежність відчутної та фактичної продуктивності праці від її інтенсивності при 60-ти та 90-годинному робочому тижні

Джерело: сформовано на основі [10]

Таблиця 4

Підходи до формування соціально-економічно стійкої структури

Ознака	Підприємство	Територіальна громада
Результат: швидко та дорого	Найм (залучення) професіоналів. Переваги: швидкі результати. Недоліки: висока вартість залучення, низький рівень адаптації за рахунок впровадження набутих шаблонів.	Відбір найактивніших учасників та найбільш привабливі умови для початку проекту. Переваги: діяльність здійснюють ті, хто до цього найбільше прагне. Недоліки: активних учасників, як правило, небагато, їх ресурси обмежені, результатом розпоряджаються всі, або виникає потреба введення обмежень, в разі зникнення активу припиняє існування.
Результат: довго та цілеспрямовано (з максимальною адаптацією до цілей об'єкта)	Залучення молодих фахівців. Переваги: нижча порівняно з професіоналами вартість залучення, постановка перед ними завдань актуальних для фірми, створення команди, вищий рівень відданості справі. Недоліки: тривалий період підготовки, потреба в кваліфікованих наставниках.	Залучення всієї громади або значної її частини, особливо молоді, формування її світогляду у напрямі удосконалення системи цінностей. Переваги: система стає стійкою, в довгостроковій перспективі самодостатньою, цілі та результат досягнення задовольняють учасників, досвід може поширюватися. Недоліки: інертність мислення, тривале пристосування до нових умов.

милок, відновлення зусиль та інших ресурсів, неправильна організація праці та визначення пріоритетів, в тому тощо.

Загострення екологічної ситуації в країні внаслідок нерівномірності щодо видобутку та споживання наявних ресурсів, концентрації відходів або проблемами з їх утилізацією та переробкою, підвищення антропогенного навантаження на навколишнє середовище визначили як напрям наукових досліджень, так і сферу інтересів людства, що визначає імовірність його виживання в сучасних умовах. Екопоселення є альтернативою сучасному технократичному способу життя. Їх створюють за ініціативи громадян майже всіх країн світу; громадян, які є людьми нової епохи, що несе культуру, науку та свій спосіб життя, який, як правило, має характер громади та духовну складову. Ознаками екопоселень є збереження навколишнього природного середовища; виробництво їжі, палива та інших відновлюваних біоресурсів «на місці»; безвідходні технології (переробка відходів «на місці»); знезараження існуючих токсичних відходів; запобігання негативному впливу на інші території. З цією метою будівництво та інші процеси, що забезпечують життєдіяльність, здійснюється з екологічної, біологічної та/або органічної сировини з використанням відновлюваних джерел енергії за знезараження відходів та мінімального впливу на місцеву екосистему. Їх різновидом є родові поселення. Організація родового поселення дозволяє вивільнити час для розвитку особистості, розкриття її потенціалу, сприяє оздоровленню індивідів та вирішенню їх нагальних проблем.

У родовому помісті людина не будує місце для проживання, а має змогу жити і займатися улюбленою справою: освітою, рослинництвом, тваринництвом, народними промислами чи іншою прикладною творчістю, мистецтвом, будівництвом, лісокористуванням, літературою тощо. Все це без значних зусиль дозволяє не лише забезпечувати себе, але й реалізовувати. З іншої точки зору, самозабезпечення дозволяє значною мірою економити на продуктах харчування, ліках (на природі, в русі і завдяки здоровому харчуванню, займаючись улюбленою справою з можливістю відпочивати людина практично не хворіє), предметах побуту тощо. Основні витрати йдуть на засоби пересування (пальне або оплата транспортних послуг) та комунікації (телефон, Інтернет тощо). Емпіричне обстеження родових поселень в Україні, зокрема Київської, Житомирської, Одеської та Харківської областей, засвідчило, що витрати мешканців на процеси життєдіяльності скоротились в 5–10 разів порівняно з тим, що вони витрачали в місті, а зайнятість – у 8 разів (наразі зайнятість становить в середньому 3 місяці або близько 500 год. на рік, що не порівнювано з 16–18-годинним робочим днем або 6-денним робочим тижнем у великих містах, що перевищує 4 тис. год. на рік). Зменшу-

ється втомлюваність, з'являється можливість мислити, розвиватися в різних видах діяльності (багато поселенців освоюють десять і більше спеціальностей), творити, спілкуватися, подорожувати тощо. Набуті в помісті навички дозволяють людині легко заробити собі на життя, але найголовнішим є можливість займатися тим, чим хочеться займатися.

Ініційований громадською організацією проект Закону України «Про родові помістя та родові поселення» пройшов широке обговорення в наукових колах, громадськістю і був підтриманий як на загальнодержавному рівні Кабінетом Міністрів України, так і органами державної влади на місцях. Проектом закону, зокрема, передбачено виділення 1 га землі кожному бажаному повнолітньому громадянину України безоплатно. Земля та продукція, що ній вироблена, не підлягають оподаткуванню. Земля надається безоплатно в довічне використання без права продажу, застави чи дарування та з правом передачі у спадок. Громадянин України, що отримує землю зобов'язується не менше третини території засадити неплодовими деревами.

Практика господарювання, яка діє в Україні, засвідчила, що облаштування родового маєтку всім необхідним передбачає інвестування не менше 300 тис. грн протягом 10 років. Якщо розглядати територію знятого з карти України середнього села площею 250 га, то інвестиції приватних осіб з розрахунку на один населений пункт складуть 75 млн грн за 10 років, або 7,5 млн грн щороку. Екологічно чистої продукції буде вироблено не менше ніж на 2,5 млн грн щороку. Відродження 600 населених пунктів, знятих з карти України за роки незалежності, і 600 сіл, які знаходяться на межі вимирання, забезпечать зайнятість 100 тис. середньорічних працівників протягом 10 років, прихід приватних інвестицій в сумі 9 млрд в рік, виробництво екологічно чистої продукції на суму 3 млрд грн. Однією з переваг поселенців є посадка на своїй землі неплодових дерев на площі не менше 0,3 га зеленого забору по периметру, створення самозабезпечуючої та гармонійної екосистеми, що вимагає мінімального втручання людини для свого функціонування. У згаданих населених пунктах буде посаджено 100–150 тис. гектарів лісових насаджень, при цьому зберігши до 1,5 млрд бюджетних асигнувань на ґрунтозахисні заходи. Зростання населених пунктів в сільській місцевості викличе зростання зайнятості у сфері обслуговування, створення обслуговуючих кооперативів, нових виробництв, зокрема й високотехнологічних, збереження і відновлення функціонування установ культури дитячих садків та інших об'єктів соціальної й виробничої інфраструктури. Описані заходи сприятимуть розвитку економіки родинних бюджетів, фізичному здоров'ю людей, зниженню навантаженості на інфраструктуру міст, розвиток нових поселень, як наслідок, сфери обслуговування,

створення нових робочих місць. Прийняття й реалізація положень Закону України «Про родові садиби і родові поселення» в контексті «1 га землі – кожній українській сім'ї» забезпечить необоротний розвиток української сім'ї на якісно новому рівні морально-психологічного фундаменту і матиме не лише тактичні, але й стратегічні позитивні наслідки [11–15]. Вже зараз в родових маєтках на практиці реалізують основоположну прерогативу сільської місцевості – збереження автентичності, родинних засад, сприяння збереженню і розвитку національної культури, історії, традицій, системи цінностей, які реалізуються на малій батьківщині, що складається з власного будинку з ділянкою землі. Поселенці освоюють традиційні народні ремесла і сучасну техніку, користуватися якою вчать як місцеве населення, так і всіх охочих, організовуючи майстра-класи, семінари, фестивалі. Зокрема, освоєними є технології з вирівнювання дерев'яних ложок та інших предметів ужитку, писанкарство, вишивка, розпис по батику, плетіння з кореня сосни, лозо-, соломо- і траво плетіння, бджільництво, виготовлення ляльок-мотанок, оберегів, глиняної іграшки, гончарних і кованих виробів, ялинкових іграшок з фетру та інших матеріалів, будівництво з місцевих природних екологічних матеріалів; випічка домашнього бездріжджового хліба; збирання і лікування травами, заготівля лісових грибів, ягід, організація заходів щодо зеленого, екологічного і сільського туризму, відродження місцевої флори й фауни, спільні проекти з дослідницькими інститутами та освітніми установами тощо. Поселенці ведуть активну роботу з роздільного збирання сміття, відродження родючості ґрунтів, орієнтації діяльності людей із забезпечення екологічних норм, очищенню води і повітря, формуванню світогляду людей через усвідомлене відношення до Землі як ідеального місця існування Людини, вихованню підрастаючого покоління, орієнтацію освіти, культури, науки і мистецтва на пропаганду верховенства духовності в житті і діяльності людей, реалізації принципу «Здоров'я Землі – здоров'я Людини».

Висновки. Розвиток родових садиб та родових поселень є альтернативою самозайнятості, механізмом підвищення якості життя та здоров'я населення, який при нижчому рівні витрат праці та капіталу спроможний продукувати більшу додану вартість новоствореного продукту. Організація діяльності родових поселень сприятиме соціально-екологічному, економічному та історико-культурному відродженню країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Збарський В.К. Сталий розвиток сільських територій: проблеми і перспективи / В.К. Збарський // Економіка АПК. – 2010. – № 11 – С. 129–136.
2. Красняков Є.В. Сільська освіта потребує підтримки держави. / Є.В. Красняков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua>.
3. Курець В.С. Децентралізація фінансового управління загальноосвітніми школами України – нагальна проблема часу / В.С. Курець // Якість економічного розвитку : глобальні та локальні аспекти : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, 27–28 серпня 2009 р.). – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. – С. 62–64.
4. Науменко А.М. Напрями підвищення дохідності місцевих бюджетів / А.М. Науменко // Держава та регіони. – 2009. – № 5. – С. 127–133.
5. Тулуш Л.Д. Напрями вдосконалення механізмів управління земельних податкових платежів в аграрній сфері / Л.Д. Тулуш, П.М. Боровик, І.В. Мережко // Наука й економіка : науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. – 2012. – Вип. 1(25). – С. 154–159.
6. Черевко Г.В. Державне регулювання розвитку українського села / Г.В. Черевко // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій : матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 531–537.
7. Юрчишин В.В. Село і селяни України в системі історично і суспільно зумовлених вітчизняних національних цінностей. / В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2011. – № 2 – С. 87–99.
8. Berg I. Education and jobs: the great training robbery / I. Berg. – N.Y. : Percheron Press / Eliot Werner Publications, 2003. – 266 p.
9. Державний комітет статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Бейли К. 10 уроков о том, как повысить продуктивность, которые я усвоил, работая по 90 часов в неделю целый месяц [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://blog.mbaconsult.ru/blog/personal/10-urokov-o-tom-kak-povysit-produktivnost-kotorye-ya-usvoil-rabotaya-po-90-chasov-v-nedelyu-tselyy-mesjac/?utm_source=habr&utm_medium=article&utm_campaign=25-12.
11. Плотникова М.Ф. Управление сельским бизнесом и его инфраструктурой в Украине / М.Ф. Плотникова, Е.И. Ходаковский, Ю. Богоявленская, С. Тищенко // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2009. – № 17(2). – С. 147–156.
12. Плотникова М.Ф. Современная социально-экономическая политика Украины: проблемы обеспечения уровня и качества жизни / М.Ф. Плотникова, Е.И. Ходаковский, Ю. Богоявленская // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2010. – № 21(2). – С. 18–25.
13. Плотникова М.Ф. Багатофункціональний розвиток сільських територій / М.Ф. Плотникова // Інноваційна економіка. – 2013. – № 10. – С. 86–92.
14. Плотникова М.Ф. Направления многофункционального развития сельских территорий / М.Ф. Плотникова // International scientific journal "Progress". – 2013. – № 1–2. – С. 44–48.
15. Плотникова М.Ф. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект / М.Ф. Плотникова, М.Л. Васильєв // Вісник ЖНАЕУ. – 2014. – Ч. II, Т. 4, № 2. – С. 412–423.